

Water Wise Societies Impact Innovation Report 2024–2025

Lärdomar och erfarenheter på vägen
mot Hållbart vatten för alla 2050

Utgivare: Water Wise Societies

Titel: Water Wise Societies Impact Innovation Report 2024–2025.
Lärdomar och erfarenheter på vägen mot Hållbart vatten för alla 2050

Författare: Magnus Johansson, Magnus Arnell, Anna Maria Sundin,
Anna Fjällström och Elin Flodin

Utgiven: 2026-03-17

ISBN-nummer: 978-91-89905-45-0

Diarienummer: 2026-00699

Innehållsförteckning

1	Missionen.....	7
1.1	Förändringsteorin styr och fokuserar arbetet mot missionen.....	8
1.2	Programkontor, medlemmar och rådgivande grupper	10
1.3	Jämställdhet, jämlikhet och inkludering är avgörande för framgång	13
2	Programmets verksamhet	14
2.1	Programkontorets arbete skapar utrymme för förändring	14
2.2	Utlysningar och projekt driver omställningen	18
2.3	Jämställdhet och jämlikhet.....	23
2.4	Röster från medlemmarna	23
3	Framåtblick.....	25
3.1	Water Wise Societies portfölj utvecklas mot missionen	25
3.2	Reflektioner över aktörer och mobilisering	26
3.3	En rörelse från samverkan till samskapande och vidare mot samhandling ...	27
3.4	Trösklarna sänks för ökad jämställdhet, jämlikhet och inkludering	28
3.5	Reflektioner kring att mäta och utvärdera	28
4	Referenser	30

Förord

Nu är vi på väg! Efter Water Wise Societies första två år känner jag stolthet och tacksamhet. Vi har nu startat den största satsningen på forskning och innovation på vattenområdet som Sverige någonsin sett. Vi har tillsammans lagt grunden för något som redan nu gör skillnad – ett växande engagemang, nya samarbeten och en fördjupad förståelse för vad som krävs för att skapa hållbart vatten för alla. Tillsammans har vi fått en mycket bra start, driven av det stora intresse och den vilja till förändring som aktörer i hela systemet visar.

Samtidigt är jag ödmjuk inför uppgiften. Missionen är bred, uppdragen svåra och vi har fortfarande mycket att lära och mycket kvar att göra. Vi har ett långsiktigt arbete framför oss där vi, tillsammans, behöver fördjupa samarbeten, hitta och införa innovativa lösningar som kan förändra system, utveckla våra arbetssätt och fortsätta bygga kapacitet i hela vattensektorn.

Jag ser fram emot nästa steg – och att göra det tillsammans med er.

Magnus Arnell, Programchef

Sammanfattning

Water Wise Societies första Impact Innovation Report sammanfattar de viktigaste lärdomarna och erfarenheterna från starten fram till december 2025. Rapporten bygger på intervjuer med programkontoret, medlemmar i finans- och policyrådet samt ett urval av aktörer ur kretsen av medlemmar och projektledare. Den grundar sig även på en portföljanalys av programmets 20 första projekt, samt resultat från utvärderingar och analyser av programmets aktiviteter och insatser.

Programmets vittomfattande mission – Hållbart vatten för alla 2050 – är dess styrka, samtidigt som den är en utmaning. Omställningens riktning har utarbetats tillsammans med aktörerna och engagerar en bredd av organisationer inom hela vattensystemet, från källa till kust. Programmet har stärkt befintliga forsknings- och innovationsekosystem och samtidigt bidragit till att nya samarbeten vuxit fram. Genom programmets aktiviteter och insatser har nya nätverk skapats och aktörer som inte tidigare samarbetat har utvecklat projekt tillsammans. De nya typerna av utlysningar och ansatsen med fem systemdimensioner har även breddat perspektiven i projekten och ökat aktörernas förmåga att genomföra omställningen i missionens riktning.

Framöver behöver programmet aktivt arbeta för att bibehålla det breda engagemanget samt för att mobilisera fler aktörer, både genom att engagera nya grupper och genom att göra programmet mer tillgängligt för dem som redan är engagerade. Baserat på en löpande analys av programmets portfölj kommer aktiviteter och utlysningar att fortsätta utvecklas för att skapa utrymme för förflyttning i riktning mot missionen för att lösa programmets delmål och uppdrag.

Programmet i siffror

10 uppdrag

Tre delmål och tio uppdrag sätter riktningen mot missionen.

80 medlemmar

driver riktning och insatser och lär tillsammans om omställningen.

52 projekt

inom alla de tio uppdragen och fem systemdimensionerna.

202 personer

har vid ett eller flera tillfällen deltagit på programmens fysiska möten i omställningsarena.

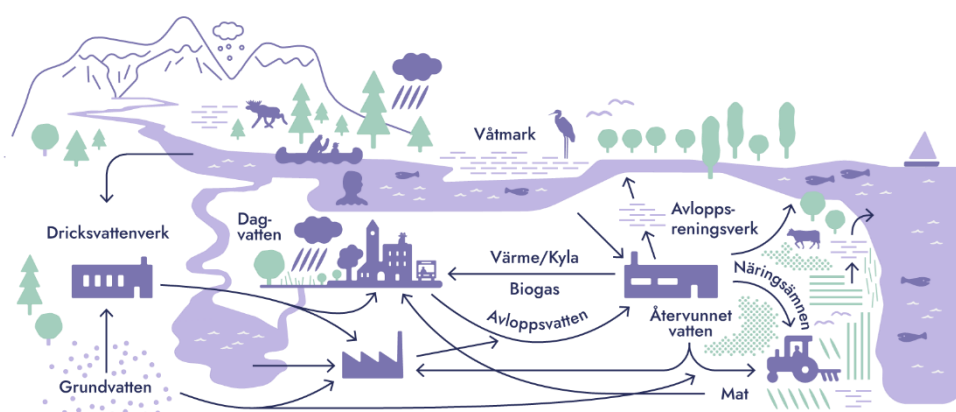
55 % kvinnor

av alla som ingår i programkontoret, styrgruppen och de rådgivande grupperna, deltagit på omställningsarenan eller leder projekt som finansieras av programmet.

1 Missionen

Water Wise Societies mission, Hållbart vatten för alla 2050, pekar ut riktningen för omställningen. För att uppfylla missionen måste aktörer inom hela systemet från källa till kust engageras. När missionen bryts ner till tre delmål och tio uppdrag blir det lättare för aktörer att förstå hur de kan bidra.

Water Wise Societies mission om Hållbart vatten för alla 2050 utgår från ett systemperspektiv från källa till kust. Detta inkluderar vatten som används i olika delar av samhället såväl som det naturliga vattnet i sjöar, vattendrag och grundvatten. Alla aktörer som påverkar eller påverkas av vatten från källa till kust berörs av programmet (Figur 1).

Figur 1. Water Wise Societies system från källa till kust.

Ett centralt antagande i programmet är att de förändringar som krävs för att nå programmets mission måste bäras av aktörerna i systemet. Initialt har programmet utgått från att aktörerna själva bäst kan välja vilka utmaningar som är viktigast att arbeta med genom att formulera ansökningar som svar på olika utlysningar.

Missionen har brutits ner i tre delmål som konkretiseras i tio uppdrag¹ (Figur 2). Uppdragen är formulerade för att ge aktörer i systemet en riktning för omställningen, från ett utmanande nuläge mot en önskad framtid. Den

¹ Läs mer om missionen, delmålen och uppdragen på programmets hemsida:
<https://waterwisesocieties.se/delmål/>

breda missionen och systemgränsen är ett aktivt val, då en grundläggande förutsättning för att nå missionen är ett systemperspektiv över avrinningsområden och ett brett och djupt engagemang hos aktörer och behovsägare inom systemet.

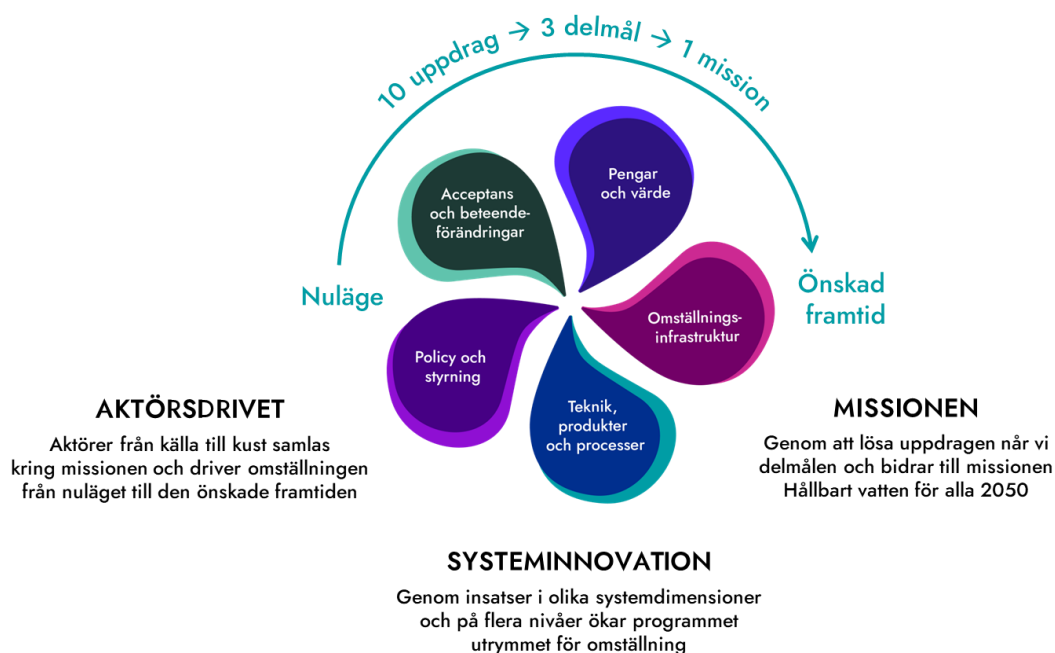
Figur 2. Water Wise Societies mission, tre delmål och totalt tio uppdrag.

Delmål och uppdrag har därför utvecklats och preciserats i nära dialog med medlemmarna i programmet. Syftet har varit att formulera mål och uppdrag som mobiliserar och engagerar aktörerna och skapar en gemensam riktning för omställningen.

1.1 Förändringsteorin styr och fokuserar arbetet mot missionen

Intervjuer med programkontor, medlemmar och projektdeltagare visar att förändringsteorin har bidragit till att man inom programkontoret har breddat sin syn på innovation och hur man kan arbeta med och förstå olika dimensioner av samhällstransformation. Även aktörer i systemet som engagerat sig för omställningen genom att söka och driva projekt inom programmets utlysningar har anammat förändringsteorins principer – exempelvis de fem systemdimensionerna – och missionens fokus på vatten från källa till kust.

Programmets förändringsteori har tre huvudsakliga delar: i) riktningen mot missionen, ii) omställningen av hela system och iii) att omställningen drivs av aktörerna (Figur 3). Förändringsteorin innefattar även en effektlogik som visar hur resultat och utfall av aktiviteter och insatser leder till effekter i riktning mot uppfyllandet av missionen.

Figur 3. Illustration av Water Wise Societies förändringsteori.

De utmaningar som identifierats i de tio uppdragen är djupliggande problem och griper in i många delar av våra socio-tekniska system. De tar lång tid att växa fram och rota sig vilket även gör dem komplexa och tidskrävande att lösa. Water Wise Societies arbetar utifrån en forskningsbaserad modell [1], med fem systemdimensioner i vilka rätt förutsättningar behöver finnas på plats för att en omställning ska bli möjlig (Figur 4).

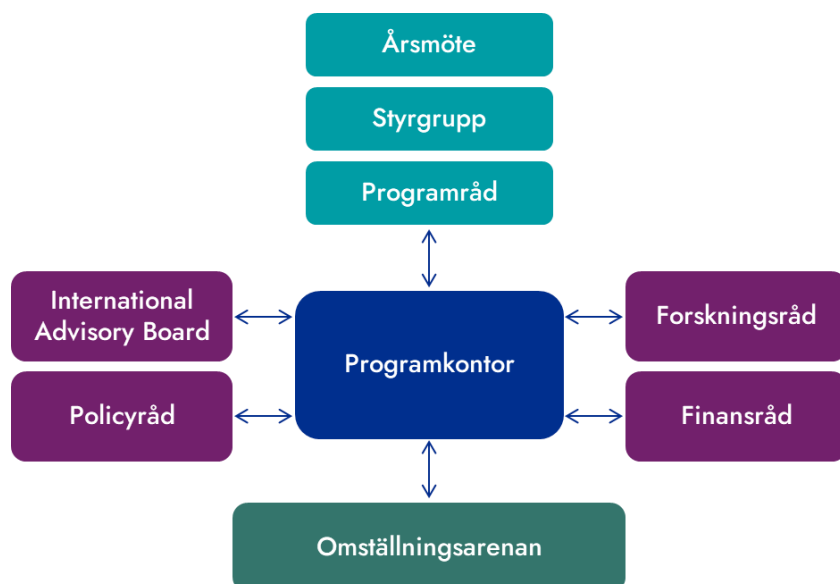

Figur 4. Modell för systeminnovation. Anpassad för Water Wise Societies utifrån forskning om hur de nya lösningarna kan implementeras och skalas på flera nivåer – lokalt till globalt.

Forskning och innovation kan bidra till omställningen genom att utveckla och implementera innovativa lösningar för uppdragen inom alla fem systemdimensionerna. För att åstadkomma systemomställning måste relevanta aktörer engageras i hela systemet från källa till kust. Aktörerna behöver utveckla förståelse, förmåga och kapacitet för såväl processen som lösningarna. De behöver mobiliseras, engageras och identifiera hinder för att i nästa steg utveckla, testa och demonstrera lösningar som bidrar till förändringar i de fem systemdimensionerna. Programmet bidrar till detta genom att skapa en gemensam riktning för omställningen, mobilisera och engagera aktörer, utveckla, koordinera och finansiera insatser samt arbeta aktivt med utvärdering och lärande.

1.2 Programkontor, medlemmar och rådgivande grupper

Programkontoret är organiserat i arbetspaket med en överordnad struktur med en styrgrupp, vald av medlemmarna vid ett årsmöte, och ett programråd där strategiska medlemmar är representerade, vilket ger aktörerna inflytande inom programmet. För att säkra breda perspektiv och bereda plats för viktiga intressenter har programmet tre rådgivande grupper inom områdena policy, finans och forskning, samt en internationell referensgrupp. Genom omställningsarenan kan programmets medlemmar också påverka programmets inriktning och utformning. Organisationen illustreras i Figur 5.

Figur 5. Programmets organisation.

Vidare arbetar programkontoret aktivt med kartläggning och mobilisering av andra aktörer inom systemet, vilket beskrivs i avsnitt 2.1.1. Water Wise Societies utvecklas och drivs i nära samverkan med systemets aktörer eftersom det är dessa som ska genomföra omställningen mot missionen genom att bidra med insatser och projekt.

Programkontoret koordineras och leds av RISE och drivs tillsammans med IVL Svenska Miljöinstitutet, Stockholm Environment Institute, Svenskt Vatten, Linköping Science Park och Lunds universitet. Totalt arbetar drygt 20 personer inom programkontoret. En majoritet delar sin tid mellan programkontoret och andra uppdrag i sin hemorganisation. Detta bidrar till en nära kontakt mellan programkontoret och övriga vattensektorn.

Programkontoret leds av programchef Magnus Arnell, biträdande programchef Anna Maria Sundin och programkoordinator Elin Flodin. På programmets hemsida presenteras programledningen, inklusive de sju arbetspaketledarna². En målsättning för bemanning och resurssättning av programkontoret har varit att involvera nödvändiga kompetenser för de mål och metoder som programmet bygger på. Detta gäller olika delar av vattendomen men också områden som forskning, innovation, omställningsledning och policy. Sammantaget har programkontoret en bred kompetens för att arbeta missionsorienterat. Jämställdhet och inkludering är viktigt för programkontorets sammansättning, vilket utvecklas vidare nedan.

De olika delarna av programorganisationen har startats upp successivt. Omställningsarenan startade redan i april 2024, styrgrupp och programråd under programmets första sex månader och de fyra övriga råden under andra halvan av 2025. Programkontorets organisation och processer är dokumenterade i en organisationshandbok för effektivitet, transparens och kontinuitetsplanering av arbetet. Programkontoret utvärderar löpande sitt arbete och anpassar organisation och arbetssätt efter behov.

En viktig förutsättning för programmets framgång är att systemets aktörer har stort förtroende för programkontoret. För att uppnå och bibehålla detta krävs integritet, transparens och opartiskhet i programkontorets arbete samt ett jämlikt och inkluderande arbetssätt. Detta upprätthålls bland annat genom uppdelningen mellan programkontorets och finansieringsmyndigheternas roller. Programkontoret ansvarar för riktningen mot missionen (delmål och uppdrag) samt syfte och inriktning på programmets aktiviteter och insatser (exempelvis utlysningar). Finansieringsmyndigheterna är ansvariga för utlysningstexter samt utvärdering och beslut om

² Läs mer om arbetspaketsledarna inom programkontoret på programmets hemsida: <https://waterwisesocieties.se/kontakt/>

ansökningar, det vill säga utdelning av medel. Denna uppdelning är viktig för att förhindra jäv hos programkontorets aktörer och medlemmar. Programkontorets arbete för att förhindra jäv är beskrivet i organisationshandboken och dokumenteras i samband med varje utlysning. Uppdelningen mellan programkontoret och finansieringsmyndigheterna är även viktig för att säkerställa en behovsstyrd inriktning för insatser, något som främst programkontoret bidrar med.

Under programmets inledande fas har flera av deltagarna i programkontoret haft en tung arbetsbelastning. När rutiner och alla delar av organisationen nu har kommit på plats är ambitionen att programmet ska gå från uppstart till mer löpande drift med återkommande moment och insatser.

1.2.1 Finansråd, policyråd, forskningsråd och International Advisory Board

Programmet har etablerat strategiskt rådgivande grupper inom områdena finans, policy och forskning, liksom en internationell referensgrupp.

Policyrådet är en rådgivande funktion som ger strategiska inspel och agerar referensgrupp för programmet och dess projekt då det gäller frågor som rör policy, lagstiftning och dess tillämpning, ramverk, standarder och strategier. Policyrådets deltagare representerar aktörer inom statliga myndigheter med stort ansvar och påverkan på vattenområdet och Water Wise Societies mission. Följande myndigheter har representanter i rådet: Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Myndigheten för civilt försvar, Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Boverket och Vattenmyndigheten Södra Östersjön.

Finansrådets deltagare representerar aktörer inom kategorierna bank och finans, försäkringsbolag och kommuner. Följande aktörer har representanter i finansrådet: Kommuninvest, Sveriges kommuner och regioner, Danske Bank, Länsförsäkringar, Swedbank, Skandinaviska Enskilda Banken, Folksam/KPA pension, Fund Forward, Kalmar vatten, Vellinge kommun och Östersunds kommun. Finansrådet har som huvudsaklig uppgift att ge strategiska inspel till programmet samt agera referensgrupp. Representanterna förväntas bidra med kunskap och erfarenhet om finansiella aspekter som är viktiga för olika aktörer att beakta för att programmets mission ska uppfyllas.

Forskningsrådet är en rådgivande funktion som ger strategiska inspel och agerar referensgrupp till programmet då det gäller frågor som berör forskning, universitet och högskolor. Forskningsrådet består av representanter från sex svenska lärosäten vilka utvalts baserat på individuella kvalifikationer. I forskningsrådet ingår representanter för Örebro

universitet, Lunds universitet, Uppsala universitet, Chalmers tekniska högskola, Sveriges lantbruksuniversitet och Luleå tekniska universitet samt Svenskt Vatten. Tillsammans företräder representanterna också forskarskolor och andra större program, kluster och centrumbildningar på vattenområdet i Sverige.

International Advisory Board består av fyra internationella experter utvalda för att ge programmet strategisk rådgivning och inspel kring internationella erfarenheter och kontakter samt best practice i arbete med missionsdriven innovation och omställning inom vattenområdet. I International Advisory Board ingår Kalanithy Vairavamoorthy ED IWA, UK; William Sarni, Practice Lead Earth Finance, US; Trine Stausgaard Munk, Sustainability Director Ramboll, DK; och Tony Wong, Professor Monash University, AU.

1.3 Jämställdhet, jämlikhet och inkludering är avgörande för framgång

Förmågan att inkludera människors olikheter, erfarenheter och perspektiv är en grundförutsättning för att programmet skall lyckas nå delmålen och lösa uppdragen. Jämställdhet, jämlikhet och inkludering behöver genomsyra både hur saker görs och vad som görs. Totalt omfattar programmet 70 personer med roller i programkontoret, styrgruppen och de rådgivande grupperna med en jämn fördelning mellan kvinnor (35) och män (35). På de fysiska mötena i omställningsarenan har något fler kvinnor (179) än män (150) deltagit men fördelningen har varit relativt jämn. Detta ger en robust grund för jämlikt inflytande i programmets viktigaste besluts- och samverkansarenor. Bland beviljade projekt är något fler kvinnor (32) än män (20) projektledare. Detta illustreras i Figur 6 och utvecklas i avsnitt 2.3.

Figur 6. Antal och andel kvinnor och män fördelade på programmets ledning/beslut, omställningsarenan och insatser.

2 Programmets verksamhet

Basen för programmet är det ekosystem för forskning och utveckling om vatten som redan är etablerat. Detta ekosystem har stärkts under programmets första år genom att nya mötesplatser och nätverk har etablerats där programkontoret på kort tid byggt upp en positiv och stödjande kultur som skapar utrymme för omställning.

2.1 Programkontorets arbete skapar utrymme för förändring

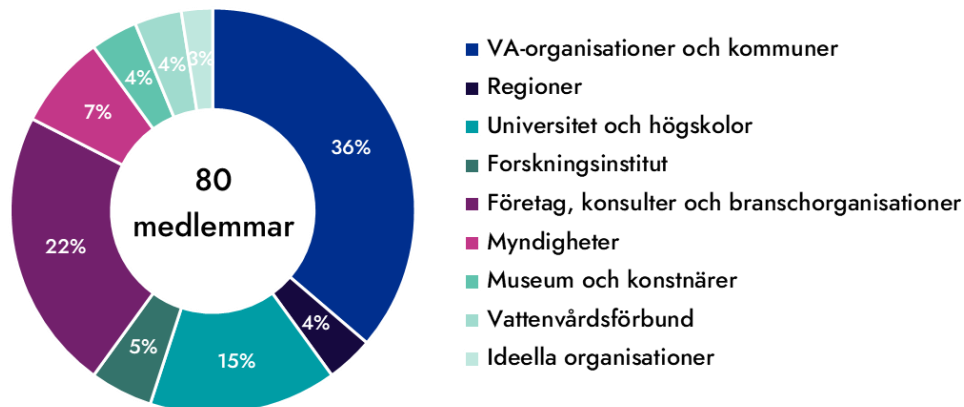
Programkontoret har en viktig roll för att skapa utrymme för förändring mot missionen. Detta inkluderar ett brett arbete för att tillsammans med systemets aktörer ta ut riktningen för omställningen från nuläge till en önskad framtid, mobilisera systemets aktörer för att göra omställningen, ta fram och finansiera aktiviteter och insatser för systeminnovation, koordinera aktiviteter och projekt samt utvärdera och kontinuerligt utveckla programmet.

2.1.1 Aktörerna är en förutsättning för att omställningen ska ske

Viktiga aktörer mobiliseras genom Water Wise Societies medlemsorganisation. Medlemmarna bidrar till att sätta missionens riktning genom att formulera delmål och uppdrag samt identifiera vilka insatser som krävs för att nå dessa. Tillsammans med medlemmarna reflekterar och lär programkontoret samt utvecklar arbetet kring uppdragen och den övergripande omställningen. På årsmötet väljer även medlemmarna programmets styrgrupp som beslutar om Water Wise Societies långsiktiga riktning och löpande följer programmets progression mot missionen.

I slutet av 2025 hade 80 aktörer tecknat medlemskap. Av dessa var 55 engagerade redan 2023, i det skede då ansökan om programmet togs fram. Tack vare detta hade programmet redan från start en bred grupp av engagerade aktörer från VA-organisationer och kommuner, regioner, universitet och institut, företag, konsulter och branschorganisationer, myndigheter, museum och konstnärer, vattenvårdsförbund och ideella organisationer. Under programmets knappt två första år har ett aktivt och strukturerat arbete bedrivits för att identifiera gap i medlemsbasen och

engagera nya medlemmar. Figur 7 ger en överblick av medlemsbasen i slutet av 2025.

Figur 7. Fördelning av medlemmarna utefter typ av aktör.

Viktiga aktörer som kompletterat den tidigare medlemsbasen är Myndigheten för civilt försvar (tidigare Myndigheten för samhällsskydd och beredskap), Naturvårdsverket, Länsstyrelsen Stockholm, Region Halland, TetraPak, Lantmännen, Lantbrukarnas riksförbund, Världsnaturfonden, teknikleverantörer, vattenvårdsförbund, ett flertal universitet och högskolor samt kommuner och VA-organisationer.

Många medlemmar vittnar om att programmets aktiviteter och insatser vitaliserat forsknings- och innovationsarbetet, skapat nya nätverk av aktörer samt öppnat upp för finansiering av kunskapsfält som tidigare varit underfinansierade. Ett exempel är utlysningen med fokus på acceptans och beteendeförändringar.

Programmets medlemmar är viktiga för dess inriktning och utformning men de är inte ensamma om att arbeta för missionen. Fler aktörer i systemet från källa till kust, till exempel inom skogs- och gruvnäringen, behöver engageras på olika nivåer för att driva omställningen. Utöver sin medlemsorganisation engagerar Water Wise Societies aktörer på fler andra sätt.

Under 2025 genomfördes en strukturerad aktörskartläggning som inleddes med att identifiera vilka sektorer som behöver engageras för att nå programmets mission och delmål. De identifierade sektorerna är myndigheter, kommunal sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle.

Aktörskartläggningen omfattade från början medlemmar, deltagare i programmets råd och beviljade projekt, och denna information uppdateras löpande. Den innehåller även exempel på möjliga relevanta aktörer för att stödja gapanalys och mobilisering. Kartläggningen utvecklas successivt i

dialog med programkontoret. I samband med översynen av delmål och uppdrag har arbetet med att identifiera de viktigaste aktörerna för programmets genomförande påbörjats. Tillsammans med analysen av den beviljade projektportföljen blir detta viktigt för att prioritera aktörsgrupper och kategorier att mobilisera utifrån gapanalysen.

Utöver att delta på konferenser och möten och kommunikationen via webb, mejl och sociala medier har programkontoret arbetat aktivt för att bjuda in, informera och vägleda aktörer. Programkontoret har hållit fysiska och digitala möten för information, frågor och svar samt matchmaking på olika sätt för samtliga utlysningar. Vidare har sökande erbjudits enskilda vägledningssamtal för att guida aktörer att förstå utlysningarnas syfte och hur projekten ska bidra till förändring, samt hjälpa dem att formulera ansökningar som kan bidra till utlysningarnas syfte på bästa sätt. Över lag visar utfallet i fråga om antal ansökningar och den bedömda kvaliteten på ansökningarna att mobilisering och vägledning var framgångsrik.

2.1.2 Omställningsarenan – utrymme för gemensamt lärande, påverkan och samskapande

Omställningsarenan är en av programmets kärnprocesser och syftar till att engagera de aktörer som är medlemmar i programmet för att: i) utforma programmets riktning (delmål och uppdrag), ii) utveckla hur omställningen kan göras (aktiviteter och insatser) samt iii) lära tillsammans om missionen och lösningarna och bygga kapacitet för omställningen. Arenan innehåller en serie digitala och fysiska möten med seminarier och workshoppar för att möjliggöra samverkan, samskapande och lärande för de tre syftena. Därtill ges medlemmarna möjlighet att ge inspel och bidra genom granskning av material.

Under de första 12 månaderna låg tyngdpunkten på att involvera, diskutera och lära om programmets mission och arbetssätt. Vartefter har tematiska inspel kopplade till missionen och resultat från projekt tagit mer plats. Möten och seminarier har haft sakorienterade teman (exempelvis Åtgärds-samordning, Kreativa sätt att påverka acceptans och beteendeförändringar och Tre perspektiv på EU:s nya strategi för vattenresiliens), lärande om det missionsorienterade arbetet för att förändra system (exempelvis System-innovation och omställning och Från omställningsarena till insatser) samt mer direkta inspel till programmet, exempelvis om delmål och uppdrag.

Fram till och med december 2025 har fyra större fysiska möten och 12 digitala frukostseminarier hållits³. Frukostseminarierna har lockat mellan 50

³ Läs mer om alla tidigare event med omställningsarenan på <https://waterwisesocieties.se/tidigare-event/>

och 90 deltagare och de fysiska mötena ett ökande antal, från cirka 70 till 100, i takt med att också antalet medlemmar ökat. Vid de fysiska mötena (där anmälan tas in och statistik möjliggörs) finns en bred representation från de olika kategorierna av medlemsorganisationer med viss variation mellan olika möten, möjligen beroende på mötets tema. Kommuner och kommunala VA-organisationer är den sektor som har högst antal deltagare, vilket också speglar medlemsbasen, men övrigt näringsliv och företag har deltagit i nästan samma omfattning, liksom även akademi och institut. Myndigheter samt övriga deltagare står för en mindre andel.

Arbetet med omställningsarenan har utvärderats efter varje större fysiskt möte och därtill under medlemsintervjuerna för denna rapport. Omställningsarenan beskrivs av flera medlemmar som ett nytt och viktigt forum för att skapa nya nätverk och nya former av samverkan – ett viktigt första steg för att uppfylla missionen.

2.1.3 Utrymme för forskning och innovation

För att stödja utvecklingen av innovationer på vattenområdet inom både kommunala och industriella sammanhang har programkontoret startat upp en matchmaking-arena kallad Innovationsverkstaden. Syftet är att överbrygga gapet mellan behovsägare, innovativa företag och etablerade aktörer inom industri, myndigheter och akademi samt att accelerera utvecklingen av lösningar som stärker ett hållbart vattensystem. Utmaningar har identifierats baserat på programkontorets arbete med uppdragen men också genom intervjuer med samtliga medlemmar under 2025. Två omgångar av Innovationsverkstaden har genomförts, med fokus på avloppsreningsverk, samt gruv- och metallindustrin. Arbetet fortsätter under 2026 och är kopplat till finansieringsmöjligheter för mindre projekt som kan bana väg för större satsningar och pilotförsök. Ett exempel är utlysningen Förverkliga innovativa lösningar med kund 2025.

Även om Water Wise Societies inte är ett utpräglat forskningsprogram så har forskning en roll i omställningen mot missionen för att bygga kunskap och dataunderlag samt ta fram nya lösningar och processer inom alla systemdimensioner. Programkontoret har en aktiv omvärldsbevakning och har under 2025 analyserat finansieringslandskapet för projekt inom forskning och innovation, både utifrån vilka finansiärer som har utlysningar relaterade till missionen och vilka områden som tidigare fått finansiering. Detta arbete kommer att publiceras våren 2026.

2.1.4 Internationell strategi och aktiviteter

Programmet har under sina första två år etablerat ett strukturerat och framåtblickande internationellt arbete. Internationaliseringsstrategin syftar till att hämta hem kunskap, stärka aktörer som bidrar till svensk konkurrenskraft samt uppnå större effekt genom spridning av lösningar och innovationer globalt. Arbetet har bedrivits i nära dialog med Formas, Business Sweden och programmets medlemmar för att identifiera behov och möjligheter. Programmet har engagerat sig i flera internationella initiativ, bland annat genom deltagande i Water4All, och haft inledande möten om möjliga samarbeten med flera internationella organisationer, exempelvis International Water Association, Water Europe, Världshälsoorganisationen och FN:s livsmedelsprogram. Water Wise Societies har också presenterats för ett flertal internationella delegationer och fört dialoger med större företag för att attrahera nya innovativa lösningar till Sverige.

Europa och EU är av särskilt stor betydelse med tanke på det starka forskningssamarbetet, den betydelsefulla marknaden för handel och den omfattande policy som kommer från EU på vattenområdet. Under 2025 lanserade EU sin Strategi för vattenresiliens som i allt väsentligt stämmer väl överens med programmets delmål och uppdrag. Programkontoret har identifierat ett tiotal aktiviteter där programmets arbete kan bidra till arbetet inom EU:s nya strategi. Därför deltog programkontoret vid EU:s första vattenresiliensforum i Bryssel den 8 december 2025 och planerar ökad medverkan och samarbete med EU på olika nivåer i detta syfte.

2.2 Utlysningar och projekt driver omställningen

Water Wise Societies har en budget för forsknings- och innovationsinsatser (primärt utlysningar) om i genomsnitt 100 miljoner kronor per år, med en lägre budget under de två första åren och ökande i takt med implementeringen av programmets insatser. Utlysningar av forsknings- och innovationsinsatser är programmets största och viktigaste verktyg, tillsammans med programkontorets arbete för att öka utrymmet för omställning.

För att få önskad effekt av investeringarna i forskning och innovation krävs att insatserna adresserar identifierade behov av omställning inom de tio uppdragen och att syfte och utformning av aktiviteter och insatser ligger i linje med förändringsteorin. Aktiviteter och projekt behöver också sammanlänkas, och resultat tas till vara och byggas vidare på, för att undvika spridda enskilda projekt utan samlad effekt. I dessa avseenden har programkontoret en avgörande roll och har därför skapat en process för

aktiv program- och portföljstyrning och koordinering. Portföljstyrningen är en integrerad del av framtagandet av kommande utlysningar och aktiviteter⁴. Detta görs halvårsvis i samverkan med medlemmarna, programråd och styrgrupp och i dialog med handläggarna. Ett viktigt inspel är den kontinuerliga omvärldsbevakning som görs av programkontoret. Impact Innovations styrgrupp beslutar slutligen om insatsplanen med utlysningar för den aktuella perioden.

Under 2024 och 2025 har sju utlysningar öppnat⁵ och fem av dessa stängt och blivit beslutade. De två senaste utlysningarna stänger i början av 2026.

- Samverkan för hållbart vatten för alla 2024 – 20 projekt beviljade
- Strategiska projekt: Vattenresurslag – en möjlig väg till lokal och regional aktörssamverkan för att förebygga och minimera risker i avrinningsområden – 2 projekt beviljade
- Acceptans och beteendeförändringar inom Water Wise Societies 2025 – 13 projekt beviljade
- Förverkliga innovativa lösningar med kund inom Water Wise Societies 2025 – 8 projekt beviljade
- Omställningslabb inom Water Wise Societies 2025 – 9 projekt beviljade
- Policylabb inom Water Wise Societies 2025 – stänger februari 2026
- Innovationer som kan förändra system – stänger mars 2026

Nedan beskrivs och analyseras utfallet av programmets första utlysning där projekten också slutförts och den hittills största utlysningen för omställningslabb. Därefter följer en reflektion kring projektportföljen i sin helhet.

2.2.1 Samverkan för hållbart vatten för alla 2024

I maj 2024 öppnade programmets första utlysning, Samverkan för hållbart vatten för alla, inom programmet Water Wise Societies 2024⁶. Utlysningen gällde småskaliga mobiliserande förberedelseprojekt (genomförbarhetsstudier) som skulle ta sig an programmets utmaningar med en systemansats. Samverkan mellan minst tre parter krävdes, liksom arbete i flera systemdimensioner.

⁴ Portföljstyrning är för Water Wise Societies definierat i förändringsteorin och ska inte sammanblandas med finansieringsmyndigheternas process för beslut av projekt i utlysningar.

⁵ Se alla utlysningar på <https://waterwisesocieties.se/utlysningar/>

⁶ Utlysningen Samverkan för hållbart vatten för alla inom programmet Water Wise Societies 2024: <https://waterwisesocieties.se/utlysning/impact-innovation-samverkan-for-hallbart-vatten/>

Ramboll har på uppdrag av programkontoret genomfört en portföljanalys. Denna visar att projekten hade en spridning som täckte in alla delmålen. Analysen av fördelningen mellan de tio olika uppdragen visade att vissa uppdrag, exempelvis Anpassa samhället mot översvämning och torka och Återvinn och återanvänd vatten och dess resurser, hade betydligt fler ansökningar än andra uppdrag, till exempel Hållbart vattenuttag. Vissa områden verkar ha nått starkare mognad jämfört med andra områden. Inför det fortsatta arbetet kan programkontoret behöva genomföra riktade insatser för att säkerställa genomförande av projekt som täcker in alla uppdrag.

De 20 beviljade projekten samlar totalt 139 aktörer. I snitt omfattar varje projekt sju aktörer. Offentlig sektor dominerar bland aktörerna. Näringslivet är främst representerat av olika konsultbolag. VA-bolag medverkar i 14 av de 20 beviljade projekten. Konsultföretag medverkar i fem av projekten. Elva av de 20 beviljade projekten koordineras av ett forskningsinstitut.

De beviljade projekten tar alla ett integrerat grepp om de fem systemdimensionerna. Det indikerar att många aktörer har förmågan att arbeta integrerat med systemdimensionerna. Majoriteten av projekten fokuserade på analys. Detta är naturligt med tanke på att det rörde sig om små och kortvariga förberedelseprojekt men kan också vara ett tecken på att många aktörer fortfarande är osäkra på hur man ska arbeta konkret med att integrera systemdimensionerna för att åstadkomma verkliga förflyttningar. Den förmågan behöver stärkas under de kommande åren för att undvika att systemdimensionerna enbart blir teoretiska analytiska begrepp för att beskriva komplexa problem.

Programmet har genom sin finansiering av 20 förstudieprojekt skapat en bred bas av initiativ att bygga vidare på. Av de nio omställningslabbs som fått finansiering har majoriteten först finansierats som förstudier.

2.2.2 Omställningslabb inom Water Wise Societies

Water Wise Societies hittills största utlysning är Omställningslabb inom Water Wise Societies 2025⁷. Denna utlysning syftar till att finansiera breda aktörsgrupper som tar sig an komplexa utmaningar inom uppdragen för att utforska, utveckla, testa och ytterst demonstrera lösningar i ett systemperspektiv. Aktörsgrupperna ska utveckla sig till samverkande och samhandlande självständiga grupper, så kallade omställningslabbs.

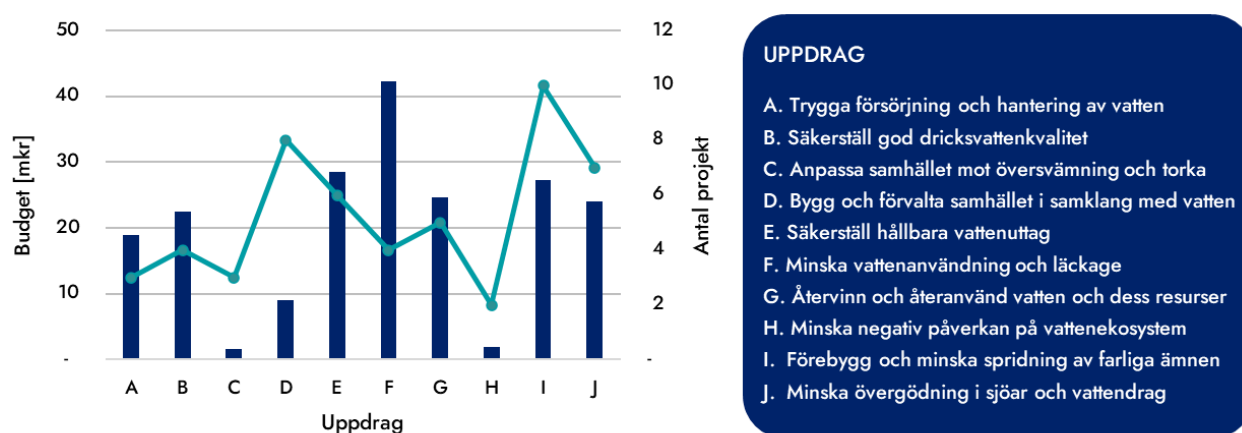
⁷ <https://waterwisesocieties.se/utlysning/impact-innovation-omstallningslabb-inom-water-wise-societies-2025-for-hallbart-vatten-for-alla/>

Utlisningen är avsedd att återkomma och de projekt som finansierats 2025 kommer potentiellt kunna pågå i upp till nio år.

I denna första omgång av omställningslabb beviljades nio projekt som arbetar inom alla tio av programmets uppdrag (direkt eller indirekt). Projekten leds och koordineras av behovsägare och har totalt 84 olika aktörer som parter. I median har projekten elva parter. Parterna täcker de viktigaste segmenten i programmets aktörskartläggning (såsom VA-organisationer och kommuner, företag i näringsliv och industri, myndigheter och regioner, universitet och institut, vattenvårdsförbund). Emellertid påvisar programkontorets portföljanalys att det finns delar av missionen och vissa sektorer som inte täcks in, trots den breda spridningen bland uppdrag och stora antalet involverade aktörer i beviljade projekt. Detta kan bero på bristande mobilisering på vissa områden och hård konkurrens i utvärderingen av ansökningarna där det över lag gavs höga betyg. I kommande utlysningar om omställningslabb kan ytterligare prioriterade uppdrag och områden inom missionen komma behöva mobiliseras och prioriteras.

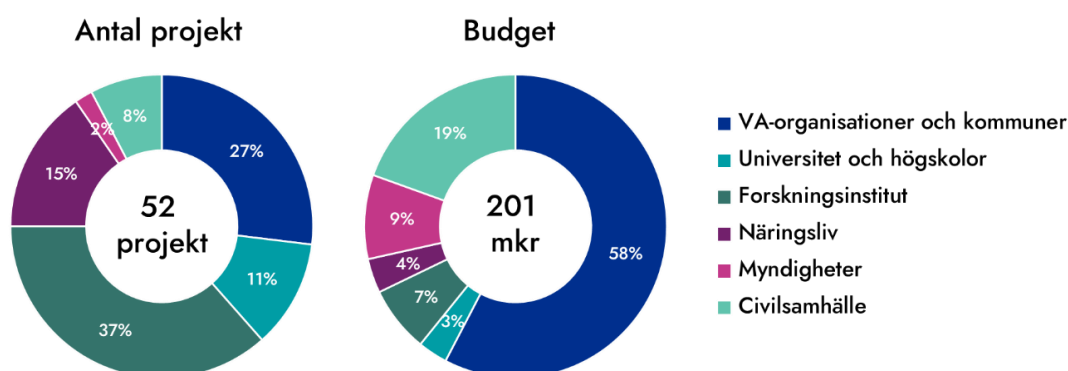
2.2.3 Utlisningarna har gett en bred projektportfölj

Under 2024 och 2025 har 52 projekt beviljats med en totalbudget på 201 miljoner kr, varav 139 miljoner som bidrag. Sammantaget har de hittills genomförda utlysningarna resulterat i en stor bredd av projekt som adresserar alla programmets tio uppdrag (Figur 8). Vissa av uppdragen har haft lägre söktryck och beviljats färre projekt än andra uppdrag vilket kan motivera ett ökat fokus och mobiliseringsarbete framöver. Dessa är exempelvis Anpassa samhället mot översvämning och torka (få projekt och låg budget), Bygg och förvalta samhället i samklang med vatten (låg budget) och Minska negativ påverkan på ekosystem (få projekt och låg budget).

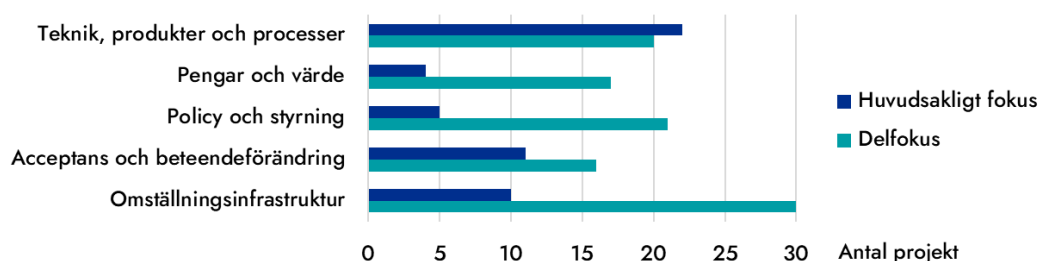
Figur 8. Fördelning av projekt (linje, antal) och total projektbudget (staplar, mkr) utifrån uppdrag. Vilket uppdrag projekten i huvudsak adresserar har klassificerats utifrån projektsammanfattningen.

Såväl den samlade portföljen av ansökningar som beviljade projekt visar på att ett stort antal och en stor bredd av aktörer mobiliserats av programmet (Figur 9). Dock saknas vissa sektorer och ytterligare andra har haft svårare att nå framgång med sina ansökningar. Programkontoret måste fortsätta arbeta mobiliserande för att nå dessa målgrupper och stötta dem i ansökningsarbetet. Geografiskt finns det aktörer från hela Sverige bland parterna i projekten, från Trelleborg i söder till Boden i norr. Bland organisationer som koordinerar beviljade projekt är det dock en övervikt av aktörer i södra Sverige.

Figur 9. Fördelning av projekt utifrån koordinators aktörstyp, visat som antal projekt (vänster) och total projektbudget (höger).

De fem systemdimensionerna har täckts in väl av utlysningarna (Figur 10). Tre av utlysningarna (Samverkan för hållbart vatten, Omställningslabb och Innovationer som kan förändra system) har inkluderat alla fem dimensionerna och resulterat i projekt som arbetar brett i dessa. Tre andra utlysningar (Acceptans och beteendeförändring, Strategiska projekt, och Policylabb – ej beslutad) har fokuserat på dimensioner där riktade insatser bedömdes som nödvändiga för att få i gång aktivitet. För 2026 planeras ytterligare en riktad insats gällande systemdimensionen Pengar och värde, vilken få projekt har som huvudsakligt fokus vid tidpunkten för denna rapport.

Figur 10. Fördelning av projekt utifrån systemdimensionerna. I klassificeringen har varje projekt tilldelats en systemdimension som huvudsakligt fokus men kan ha flera systemdimensioner som delfokus. Klassificeringen baseras på respektive projekts sammanfattning.

2.3 Jämställdhet och jämlikhet

I alla de fyra öppna utlysningarna ingår jämställdhet som en del av hur projekt förväntas planeras, genomföras och följas upp. Texterna betonar att kvinnor och män ska kunna delta på ett jämställt sätt och ha reellt inflytande i projekten, och bedömningen handlar därför inte bara om representation utan även om hur makt, ansvar och resurser fördelas i projektgruppen. Flera utlysningar kräver att sökande aktivt analyserar huruvida köns- och genusperspektiv är relevanta för problem, lösningar och förväntade effekter, och att jämställdhet beskrivs som en integrerad del av projektplanen snarare än ett separat tillägg.

Det är viktigt att insatser och aktiviteter utformas så att olika gruppers behov och förutsättningar tas i beaktande, vilket stärker jämlikhet och inkludering. Projektteamets sammansättning, inklusive dess könsfördelning, används som en indikator vid bedömningen av projektets förutsättningar, och flera utlysningstexter kopplar jämställdhet till kvalitet och genomslag genom att markera att bredare perspektiv ger bättre lösningar och beslut.

Tillgänglighet och spridning av resultat betonas också, bland annat genom krav eller förväntningar om öppen tillgång till kunskap. Sammantaget visar utlysningarna att jämställdhet, jämlikhet och inkludering ses som centrala för att skapa hållbara, relevanta och användbara innovationer inom Water Wise Societies.

Tillgängligheten är också tydligt inbyggd i hur programmet arbetar. Hybridmöten och möjlighet till digital närvaro minskar geografiska och praktiska hinder. Tidig förhandsinformation om utlysningar sänker trösklar samtidigt som språklig omtanke och användande av klarspråk stärker möjligheten att delta på lika villkor.

2.4 Röster från medlemmarna

Inför arbetet med Impact Innovation Report har programmet genomfört intervjuer med ett urval av medlemmarna. Programmet har också studerats av Erik Brattström, postdoktor knuten till CIRCLE vid Lunds universitet⁸. Erik har intervjuat VA-organisationer som är medlemmar i Water Wise Societies. Hans resultat kommer att publiceras separat, men han har medverkat aktivt i arbetet med att ta fram innehållet i denna rapport.

VA-organisationerna uppfattar Water Wise Societies som en unik möjlighet att gemensamt ta sig an större systemutmaningar genom att erbjuda

⁸ <https://www.circle.lu.se>

samverkansmiljöer och resurser för att arbeta strategiskt och långsiktigt med detta. Programmet ger även möjligheter att testa och skala upp redan befintliga tekniska lösningar. Särskilt mindre organisationer upplever att de genom samarbetet kan få draghjälp från större och mer erfarna organisationer. Större aktörer uttrycker ett ansvar att gå före och skapa resultat som mindre aktörer kan dra nytta av för att stärka branschens kollektiva innovationsförmåga.

Utveckling och breddning av olika nätverk beskrivs som ett av programmets mest omedelbara och påtagliga mervärden. Genom projekten har många VA-organisationer, framför allt de mindre, kommit i kontakt med nya samarbetspartner – såväl andra VA-organisationer som universitet, myndigheter, energibolag och experter utanför den traditionella VA-sfären – vilket har breddat deras nätverk och öppnat dörrar till nya samarbeten. Kravet att bygga breda konsortier inför olika utlysningar har mobiliserat nya samarbeten mellan VA-organisationer, industriparker, stora industriföretag och universitet.

Även om inte alla ansökningar har beviljats, har arbetet med ansökningarna resulterat i nya aktörskonstellationer och nya perspektiv på exempelvis tekniskt vatten, processvatten och affärsmodeller. Själva utlysningsprocessen riskerar dock att utestänga aktörer som saknar vana och förmåga att skriva ansökningar. Statsstödsreglerna gör det också svårt att engagera aktörer från den privata sektorn eller myndigheter, något som ofta behövs för att skala upp och sprida nya lösningar. Hos en del aktörer finns en oro för att det blir konkurrens mellan utlysningar av medel avsedda för forskning kontra medel avsedda för innovation och skalning. Detta är en grundläggande spänning i det nationella forsknings- och innovationsekosystemet.

Programmet ger en unik möjlighet att gemensamt driva strategiska frågor gentemot politiska beslutsfattare. Inte minst mindre VA-organisationer ser detta som viktigt för att kunna göra sina röster hörda.

3 Framåtblick

I en första fas har programmet mobiliserat aktörer som är strategiskt viktiga för att uppfylla missionen. Programmet har redan en bred förankring hos vattenproducenter, men behöver involvera flera av de aktörer som står för den stora konsumtionen av vatten. Programmet behöver också främja ett mer systematiskt arbete med förändringsteorin för att säkerställa nödvändiga förflyttningar mot missionen.

3.1 Water Wise Societies portfölj utvecklas mot missionen

Water Wise Societies beskrivs i intervjuerna av flera medlemmar som en vitamininjektion för alla som arbetar med vattenfrågor. Programmet har satt vattenfrågorna i ett systemperspektiv och inspirerat och möjliggjort nya samarbeten och aktiviteter.

Processen för att ta fram och utveckla insatser har under 2025 fått en god övergripande struktur. Programkontoret tar först inspel från medlemmarna och förankrar med styrgrupp och programråd och utformar sedan insatsplanen halvårsvis i dialog med finansieringsmyndigheterna. Utvärderingen av Impact Innovation som gjordes av OECD under 2025 [6] visade att verktygslådan med möjliga insatser för att arbeta missionsinriktat med innovation ännu inte är bred nog. I nuläget är insatserna begränsade till öppna utlysningar och missionsstrategiska insatser vilket utgör ett hinder för att programmet ska kunna arbeta mot missionens uppfyllande. Enligt OECD:s slutsatser riskerar detta att begränsa effekten av Impact Innovation och leda till att programmen har sämre förutsättningar att nå sina uppsatta mål. Impact Innovation behöver i dialog med programmen vidareutveckla verktygslådan och utreda vilka verktyg som är möjliga att använda inom Impact Innovation.

Portföljanalysen visar att den nuvarande portföljen rör sig mot alla delmål och uppdrag. Genom en aktiv portföljanalys och portföljstyrning – exempelvis utifrån uppdragen, systemdimensionerna, aktörskonstellationer och geografisk spridning – kan programkontoret identifiera var omställningen är mest nödvändig, men också var insatser har störst möjlighet att skapa effekt.

Processerna för analys och program- och portföljstyrning kommer fortsätta att utvecklas för att ta in alla relevanta perspektiv samt kunna visualisera, utvärdera och kommunicera programmets omfattande arbete, samt använda denna analys i planeringen av insatser. Med utökade resurser för programkontoret startas också ett arbete med koordinering av pågående projekt. Detta är en central funktion för ett missionsorienterat arbete för att sammanlänka och få samlad effekt av projektn resultat.

Under 2026 kommer också programkontorets arbete med omvärldsbevakning att fortsätta och både breddas och fördjupas. Detta kommer att öka kapaciteten och förmågan hos medlemmar, aktörer och behovsägare i systemet att formulera projekt som bidrar till att uppfylla missionen.

En grundläggande förutsättning för att uppfylla den ambitiösa missionen är ett systemperspektiv och ett brett och djupt engagemang hos aktörer och behovsägare inom systemet. En konsekvens av bredden är att det också finns konflikter inom och mellan olika delmål. Detta är något som programkontoret behöver adressera och hantera i fortsatta dialoger med medlemmarna i programmet och aktörer i systemet.

3.2 Reflektioner över aktörer och mobilisering

Den breda mobiliseringen av aktörer från källa till kust och skapandet av en ny arena för dessa att mötas beträffande programmets mission lyfts som en av de främsta effekterna under programmets uppstartsperiod. Detta rymmer samtidigt en utmaning för programmet. De aktörer som valt att gå in som medlemmar har förväntningar på programmet och att det ytterst ska ge nytta åt den egna verksamheten. Intervjuerna med utvalda representanter från medlemsorganisationerna visar att programmet under sina första år till stor del har motsvarat förväntningarna men det finns också mer kritiska reflektioner.

Programkontoret har samtidigt aktivt arbetat med dialog och återkoppling, bemött inkomna synpunkter samt avsatt tid för kapacitetsbyggande. Detta har skett bland annat genom omställningsarenans möten, enskilda möten med medlemmar och rådets sammanträden. Syftet har varit att öka förståelsen för hur aktörernas arbete relaterar till programmets missionsorienterade ansats. Programkontoret upplever också en ökad vilja hos aktörerna att samverka, skapa projekt och bidra till positiva synergier mellan olika aktörer.

Portföljanalysen visar att en bredd av aktörer koordinerar projekten, men att det framför allt rör sig om medelstora till stora aktörer samt aktörer med på

förhand stort engagemang för vattenfrågorna. Andra aktörer, till exempel från näringslivet eller mindre kommuner, har inte lika hög grad av representation. Mindre kommuner, civilsamhället och delar av näringslivet uttrycker en önskan om att få hjälp att hitta en tydlig roll och för att kunna ta del av olika utlysningar. Programkontoret ser också en ökande vilja och förmåga hos aktörerna att ta sig an dessa utmaningar genom att samverka och samhandla, för att på så sätt dra nytta av varandras styrkor.

En annan möjlighet att nå ut och engagera underrepresenterade sektorer inom näringslivet är att samverka med andra forsknings- och innovationsprogram. Några viktiga exempel där dialog redan förs är Impact Innovation-programmen Swedish Metals and Minerals och Net Zero Industry som arbetar med gruv-, metall- och tillverkningsindustri, Viable Cities som arbetar med klimatrelaterade utmaningar i städer och BioSociety som arbetar med de gröna näringarna. Internationalisering framträder som ytterligare ett område där flera röster ser värde i ett mer genomgripande arbetssätt, för att ta in fler idéer och erfarenheter.

3.3 En rörelse från samverkan till samskapande och vidare mot samhandling

Den ökande viljan till samhandling och samverkan har initialt drivits av Water Wise Societies omställningsarena. Genom utfallet av ansökningar i utlysningarna (både beviljade och avslagna) syns det att också dessa har attraherat nya aktörer och skapat nya samarbeten. De beviljade omställningslabben kommer också att bidra till ökande förmåga till samhandling.

En central utmaning rör språkbruket och abstraktionsnivån i dokument och utlysningstexter men också vid olika möten, till exempel inom omställningsarenan. Flera av de aktörer som deltar upplever vissa begrepp som svår-begripliga och långt ifrån vardagligt "ingenjörsspråk". Den akademiska framtoningen kan göra det svårt att förankra arbetet internt, särskilt hos mindre organisationer. Det finns därför ett behov av att förklara och använda enklare begrepp för att skapa en tydligare koppling till etablerade praktiker. Det är, till exempel, inte självklart vad "omställning" innebär konkret för den egna organisationen.

En viktig anledning att delta i programmet är att det skapar nya nätverk som bidrar med ny kunskap och engagemang. Det är viktigt att vara uppmärksam på risken att ett alltför akademiskt språkbruk kan leda till ett minskat engagemang på sikt.

3.4 Trösklarna sänks för ökad jämställdhet, jämlikhet och inkludering

Flera resultat som lyfts fram i intervjuer och som framkommit under samtal inom verksamheten kan omsättas i framtida arbete. Resultaten pekar ut åtgärder som kan sänka trösklar, göra deltagande enklare i praktiken och säkerställa att fler perspektiv får reellt genomslag.

Att utveckla förhandsinformation inför utlysningar är ett sådant exempel. När signaler kommer i god tid blir det lättare även för mindre vana aktörer att mobilisera, hitta samarbeten och lämna in genomarbetade ansökningar. Därför kommer programkontoret att presentera en strategi och långsiktig plan för insatser med syftet att skapa tydlighet och förutsägbarhet för både aktörer och finansieringsmyndigheterna. Programmet ser också över hur hybrid- och digitala format kan användas mer konsekvent, eftersom det i intervjuerna beskrivs som avgörande för delaktighet när resvägar, tid och livssituation annars begränsar.

Att anpassa språk och uttryck i både möten och material framstår som avgörande för att fler ska kunna ta till sig information och bidra på lika villkor. Samtidigt beskrivs programmets mångprofessionella bredd som en tydlig styrka. Den kan tas tillvara ännu bättre genom kommunikation och arbetssätt som fungerar för flera olika perspektiv och yrkeslogiker samtidigt.

Intervjuerna pekar också mot en vilja att bredda mobiliseringen utanför den etablerade kärnan, genom fler forum och partnerskap där nya perspektiv kan komma in. Programmet kommer också utveckla designen av mötesarenor så att de upplevs fortsatt meningsfulla och nyttiga, något som krävs för att bibehålla och driva engagemang och göra att fler vill delta över tid.

3.5 Reflektioner kring att mäta och utvärdera

Water Wise Societies delmål och uppdrag har formulerats i dialog med medlemmarna. Målen är breda för att kunna täcka in den bredd av utmaningar som måste hanteras av programmet. I flera av intervjuerna beskriver olika aktörer målen som engagerande och något man kan samlas kring. En viktig anledning är att man involverats i arbetet med att utveckla målen och därför känner att man känner ett ägandeskap till målen, vilket i sin tur motiverar olika aktörer att lägga tid och resurser på att nå dem. En sådan process är svår att mäta och utvärdera med hjälp av enbart kvantitativa mått. Det kan också vara svårt att identifiera en tydlig baslinje.

Ett sätt att synliggöra programmets effekter i de fem systemdimensionerna är att beskriva transformativa utfall, det vill säga de kvalitativa förändringar

och processer som krävs för att en fundamental systemomställning ska ske. Till skillnad från traditionella mätetal (KPI:er) som fokuserar på linjär och gradvis förbättring av avgränsade system, fungerar dessa transformativa utfall som indikatorer på att samhällets underliggande regler, normer och strukturer faktiskt ändrar riktning. Det handlar om att spåra hur nischer byggs, hur regimer destabiliseras och hur nya kopplingar mellan system uppstår. Två metoder som särskilt utvecklats för att kunna beskriva och utvärdera komplexa utvecklingsprocesser är Most Significant Change [4] och Ripple Effects Mapping [5].

Under perioden fram till att förändringsteorin ska uppdateras (2027) och nästa Impact Innovation Report publiceras (2028) kommer programmet arbeta med att utveckla effektlogiken utifrån dessa insikter och systematiskt utvärdera med dessa metoder för att fånga in bredden och mångfalden i alla de processer som initierats och drivs inom programmet.

4 Referenser

1. Miedzinski, M., Mazzucato, M. och Ekins, P. (2019). *A framework for mission-oriented innovation policy roadmapping for the SDGs: The case of plastic-free oceans*. UCL Institute for Innovation and Public Purpose, Working Paper Series (IIPP WP 2019-03).
2. Ramboll (2025a). *Water Wise Societies: Portföljanalys av utlysningen Hållbart vatten för alla*.
3. Ramboll (2025b). *Water Wise Societies: Syntes slutrapport portföljanalys*
4. Chazdon, Scott A., Emery, Mary E., Hansen, Debra & Higgins, Loria (2017). *A Field Guide to Ripple Effects Mapping*. University of Minnesota Libraries Publishing ISBN: 978-1-946135-34-6
5. Dart, J., & Davies, R. (2003). A dialogical, story-based evaluation tool: The most significant change technique. *American Journal of Evaluation*, 24(2), 137-155.
6. OECD (2025). Governance of ecosystem-driven missions: The case of the Impact Innovation Programme in Sweden. Teknisk rapport. Paris.